

a) Rozważania wokół tytułu powieści Tadeusza Konwickiego

1. 1. Cele lekcji

i. a) Wiadomości

Uczeń:

- zna znaczenie słowa „apokalipsa”,
- podaje przykłady innych utworów literackich z motywem Apokalipsy.

ii. b) Umiejętności

Uczeń potrafi:

- wyjaśnić symboliczne znaczenie tytułu,
- zilustrować wnioski cytatem z utworu,
- zinterpretować miejsca niedookreślone w utworze Konwickiego zgodnie z koncepcją Ingardena,
- dokonać podsumowania wiedzy na temat powieści Tadeusza Konwickiego.

2. 2. Metoda i forma pracy

Praca z tekstem, dyskusja, nauczanie sytuacyjne, praca w grupach

3. 3. Środki dydaktyczne

Egzemplarze *Małej Apokalipsy* Tadeusza Konwickiego

4. 4. Przebieg lekcji

i. a) Faza przygotowawcza

1. Tytuł – skojarzenia:

- a) *Apokalipsa św. Jana* – ostatnia księga Biblii, tj. objawienie, zapowiedź końca naznaczona tajemniczymi znakami i symbolami,
- b) katastrofizm, tj. przecucie upadku cywilizacji Zachodu – przykłady z literatury XIX i XX wieku.

ii. b) Faza realizacyjna

1. Tytuł – co oznacza? Dlaczego *Mała Apokalipsa*? Jak treść powieści koresponduje z tytułem?
Interpretacja trójstopniowa:

- a) znaczenie wąskie – „mała Apokalipsa”, tzn. znaczy prywatna, osobista

Sala restauracji Paradyz (Raj), w której bohater po raz pierwszy podnosi krzyk, niczym biblijna Dolina Jozafata (wg prorocstwa Joela – miejsce, w którym odbędzie się Sąd Ostateczny). Krzyk to przeraźliwy, w pełni świadomy prawdy o otaczającym świecie.

Ostatni zaś akapit utworu (polecenie głośnego odczytania przez jednego z uczniów) to prośba o pomoc. Bohater w chwili słabości zwraca się do ludzi niczym umierający Chrystus zwracający

się o pomoc do Boga.

Nawet w swym własnym dramacie, dramacie osobiście reżyserowanym i aktualnie tworzonym bohater odczuwa strach i słabość, ponosi klęskę.

- b) znaczenie szersze – apokalipsa polska lat 70. i 80. – przypomnienie wiadomości z lekcji 1. i 2., kiedy analizowane były elementy składające się na obraz PRL; krótka dyskusja na temat panoramicznej wizji systemu totalitarnego w Polsce:
- Jakie wnioski możecie sformułować?
 - Jaką rzeczywistość końca lat siedemdziesiątych ukazał Tadeusz Konwicki?
 - Jaki stosunek do niej ujawnił?
- c) znaczenie totalne – Apokalipsa globalna, całego świata i całego wieku XX, a może nawet całej wieczności: powszechny kataklizm, agonია świata, zagłada, nieustający chaos, niemożność rozeznania wartości: „Jest noc. Noc obojętności, noc apatii, noc chaosu”.
2. Czy bohater znajduje jakiś ratunek z takiej sytuacji? (wskazanie wartości i zilustrowanie ich cytatami, np. upór, wytrwałość, pracowitość, pokora, miłość).
3. Jaka zatem jest nadrzędna myśl utworu? (nawiązanie do koncepcji miejsc niedookreślonych Romana Ingardena implikujących pole wolności czytelnika).

Narracja pozbawiona zdań oznajmujących, zawierająca natomiast subiektywną wizję świata, diagnozę, ocenę lub komentarz odautorski.

Brak możliwości odtworzenia nadrzędnej myśli utworu.

„Więc chciałbym jakoś się pożegnać (...). Po prostu coś powiedzieć, czego nikt inny nie może wyjawić. Bo ja przed snem, albo może w pierwszym, przelotnym obłoczku snu zaczynam rozumieć sens egzystencji, sens czasu i sens bytu poza życiem. Rozumiem tę tajemnicę przez ułamek sekundy...”

Być może *Mala Apokalipsa* jest rzeczywiście poszukiwaniem odpowiedzi na dręczące pisarza pytania o to, jaki los wyznaczyła historia człowiekowi, Polsce i światu u schyłku XX wieku.

iii. c) Faza podsumowująca

Przypomnienie i utrwalenie wiadomości na temat twórczości Tadeusza Konwickiego:

1. Znane tytuły powieści
2. Związki autora z socrealizmem oraz nieustające w późniejszej twórczości obrachunki z tych powiązań.
3. Podstawowe motywy twórczości Konwickiego:
 - a) bohater – *Everyman*,
 - b) pejzaż – motyw prywatnej mitologii,
 - c) poetyka realistyczno-oniryczna.
4. Satyra, groteska, karykatura.
5. Motyw antyutopii literaturze.
6. Panoramiczna wizja totalitaryzmu w Polsce doby PRL-u.
7. Obsesja introspekcji (wędrówka w głąb siebie) jako motyw wędrówki w literaturze.

8. Obsesja śmierci – motyw Apokalipsy.

5. 5. Bibliografia

1. Ingarden R., *O poznawaniu dzieła literackiego*, [w:] *Studia z estetyki*, pod red.R. Ingardena, PWN, Warszawa 1966, t. I.
2. Konwicki T., *Mała Apokalipsa*, Wyd. Alfa, Warszawa 1988.

6. 6. Załączniki

brak

7. 7. Czas trwania lekcji

45 minut

8. 8. Uwagi do scenariusza

Scenariusz lekcji dla klasy III; cykl pięciu lekcji poświęconych analizie *Małej Apokalipsy* Tadeusza Konwickiego (lekcja 5.). Wszelkie cytaty zawarte w niniejszym scenariuszu pochodzą z: *Mała Apokalipsa*, T. Konwickiego, Wyd. Alfa, Warszawa 1988.